

درآمدی بر توزیع عادلانه فضاهای فرهنگی و هنری

در این گزارش از دریچه آمار ثبتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وضعیت توزیع تعدادی از فضاهای فرهنگی کشور در استان‌های مختلف بررسی شده است. این گزارش در دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی توسط معصومه صالحی نوشته شده است.

یکی از مهمترین مؤلفه‌های دستیابی به توسعه پایدار، سلامت فرهنگی جامعه و اعضاء آن است، که این امر خود در گرو برخورداری از عدالت فرهنگی می‌باشد. کاهش نابرابری‌ها در بهره‌مندی از منابع، دست‌آوردها و امکانات جامعه یکی از مهمترین معیارهای اساسی توسعه به شمار می‌رود. بنابراین توسعه علاوه بر رشد در همه جهات، توزیع متعادل را نیز در بر می‌گیرد. میزان برخورداری از امکانات و فضای‌های فرهنگی یکی از ارکان اصلی توسعه فرهنگی محسوب می‌شود.

در کتابنامه‌ها عدالت را فراهم شدن شرایط و زمینه‌های برابر برای ارتقای همه افراد جامعه و برخورداری متعادل آنها از فرصت‌های اجتماعی می‌دانند. عدالت در حوزه فرهنگ نیز در برگیرنده ایجاد برابری و تعادل و توازن می‌باشد و این تعادل باید به سوی گریز از تبعیض و گرایش به حق و عدالت در فرهنگ جامعه باشد. بنابراین عدالت فرهنگی بر پایه‌ی توزیع عادلانه امکانات فرهنگی یک جامعه متناسب با استحقاق‌های افراد آن استوار است.

موضوع عدالت فرهنگی و بهره‌مندی عادلانه نقاط مختلف کشور از امکانات و فضاهای فرهنگی همواره از دغدغه‌های متولیان حوزه فرهنگ و هنر کشور بوده ولی متأسفانه برنامه‌ها و اقدامات پیش‌بینی شده به مرحله عمل و اجرا نرسیده است. در ایران نیز همچون سایر کشورهای در حال توسعه با تمرکز قدرت سیاسی و اقتصادی و به تبع آن تمرکز فضاهای فرهنگی در برخی از مناطق و توزیع و بهره‌مندی نامتعادل و نامتوازن مناطق مختلف کشور از امکانات و فضاهای فرهنگی کشور روبرو هستیم.

تمرکز قدرت سیاسی و اقتصادی منجر به تمرکز فضاهای فرهنگی در برخی از استانها و محرومیت بسیاری از استانها از فضاهای فرهنگی و همچنین عدم استفاده از توانمندی‌های موجود و بالقوه‌ی فرهنگی آنها شده است.

مطالعات صورت گرفته در حوزه توسعه فرهنگی از جمله پژوهش «تحلیل شاخص‌های توسعه‌ی فرهنگی استان‌های کشور نشان می‌دهد بین مناطق و استان‌های مختلف کشور از نظر برخورداری از فضاهای فرهنگی اختلاف بالایی وجود دارد و حتی در برخی از مناطق نیز امکانات، فضاها و مجموعه‌های موجود کاربری و اثربخشی لازم را ندارند و علیرغم وجود امکانات و فضاهای فرهنگی نیازهای مخاطبان حوزه فرهنگ و هنر بی‌پاسخ می‌ماند و خلأهای بسیاری در این حوزه ایجاد می‌شود که خود زمینه‌ساز بروز مشکلات فرهنگی و اجتماعی مختلف خواهد بود. برخی از مهم‌ترین پیامدهای منفی نابرابری‌های فرهنگی مورد اشاره در طرح پژوهشی فوق عبارتند از: افزایش نارضایتی، مردمی، بی‌عدالتی در توزیع امکانات و فضاهای فرهنگی، ایجاد دوگانگی و یا چندگانگی فرهنگی، بوجود آمدن قطب‌های توسعه در مقابل چاله‌های محرومیت، تحریک و تشدید مهاجرت‌های استانی و به تبع آن افزایش جمعیت حاشیه‌نشین کلان‌شهرها و ...

کاهش تفاوت‌ها و نابرابری‌های موجود بین استان‌ها و مناطق مختلف کشور از نظر «وضعیت و سطح برخورداری از فضاهای فرهنگی»، منجر به رفع خلاءهای فرهنگی و همچنین بسیاری از آسیب‌ها، مشکلات و ناهنجاری‌های اجتماعی خواهد شد.